

Gazetelerde Meme Sağlığı ile İlgili Haberlerin İncelenmesi

- Araş. Gör. Esmâ ÖZŞAKER
- Araş. Gör. Arzu Özcan İLÇE

- Araş. Gör. Yelda Candan DÖNMEZ
- Prof. Dr. Alev DIRAMALI

Özet

Toplumların sağlık konusunda bilgi kaynaklarından biri yazılı basındır. Yazılı kitle iletişim araçlarından olan günlük gazeteler toplumların sağlık konularında bilgilendirilmelerinde en önemli kaynaklardan biridir. Gazetelerde yer alan meme sağlığı ile ilgili haberler konusunda bir ön bilgi elde etmek için planlanan bu araştırmanın amacı, meme sağlığı ile ilgili haber kaynaklarını ve konularını saptamak, haber içeriklerini bilimsel yönden değerlendirmek ve topluma kazanımlarını incelemektir.

Araştırma kapsamına 2004 yılında online olarak yayınlanan ve tirajı (net satış) en yüksek olan gazetelerde meme sağlığı ile ilgili yer alan haberler alınmıştır.

Araştırmanın sonucunda; 166 haber incelenmiş olup, meme ile ilgili haberlerin % 43.4'ünün gazetesinin sağlık köşesinde yer aldığı, gazetelerde yer alan meme ile ilgili haberlerin % 32.5'inin muhabir veya ajanslar, % 30.7'sinin uzman doktor kaynaklı olduğu, basında yer alan meme ile ilgili haberlerin % 47.6'sının bilime uygun olduğu, haberlerin % 79.5'inin toplumu bilgilendirici nitelikte olduğu görülmektedir.

Araştırmanın sonucunda, yazılı kitle iletişim araçlarından olan gazetelerde meme ile ilgili haberlere yeterince yer verilmediği, çok az haberin kaynağının sağlık personeli olduğu belirlenmiştir.

Abstract

Examination of Information About Breast Health in Newspapers

One of the sources for health information in the community is the written press.

The daily newspapers, one of the tools of mass communication media, are the most important source for informing the public about health subject.

The purpose of this research, which was planned for obtaining the foremost information on the subject of news about breast cancer in newspapers, was to establish the topics and sources for news about breast cancer, to evaluate the content of news from a scientific viewpoint, and to examine the benefits for the public.

Newspapers that had the highest net sales and were available online in 2004 and had news about breast health were included in the research.

At the conclusion of the research 166 news items were examined, 43.4% were in the newspaper's health corner, 32.5% of the news articles about breast health in the newspapers were written by correspondents or agents, 30.7% were from specialist physicians, 47.6% of the news about breast health was appropriate information, and 79.5% had the quality of informing the public.

The results of the research were that sufficient space had not been devoted to breast health in the mass communication print media, and that very little news was reported by health care personnel.

* Ege Üniversitesi, Hemşirelik Yüksekokulu, Cerrahi Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı.

GİRİŞ

Kitle iletişim araçlarının, sağlığı ilgilendiren, “kültür- lenme” süreci ile yakından ilişkisi vardır. Bu süreçte katkıları olan araçlar içerisinde gazeteler, diğer kitle iletişim araçlarına oranla okuruna seslenmekte daha avantajlı özellik göstermektedir. Özel baskı ve bölümlerle her türlü okura hitap edebilecekleri için tercih nedeni olabilirler. Gazetelerde verilen alan haberlerinin/ sağlıkla ilgili haberlerin, verildiği şekilde birey tarafından yorumlanmaksızın geçerli bilgi olarak algılanması olasılığı vardır (1, 3, 4)

Ülkemizde TC Sağlık Bakanlığı 1997 Sağlık İstatistiklerine göre kadınlar arasında meme kanseri 1995 'te % 23,5 ile ilk sırada yer almaktadır. Meme kanserinden korunma ve erken tanı hakkında toplumun bilgilendirilmesi gerekmektedir. Toplumda daha hızlı ve daha çok kişiye ulaşan gazetelere bu konu ile ilgili önemli rol düşmektedir.

Meme sağlığı ile ilgili haberlerin gazetelerde etkili ve yeterli sunuluşu ile yanlış ve yetersiz sunuluşu halkın bu konuyu algılamalarını doğru ya da yanlış doğrultularda etkileyebilmektedir (2, 5). Örneğin kanserli hastaların kendi kendine bakım, temeline dayanan tamamlayıcı ve alternatif tedavilerle ilgili bilgiyi çoğunlukla medyadan aldığı bildirilmektedir (7).

Bu görüşten yola çıkarak gazetelerde yer alan meme sağlığı ile ilgili haberler konusunda bir ön bilgi elde etmek için planlanan bu araştırmanın amaçları şunlardır;

1. Gazetelerde yer alan toplumun sağlık problemleri ve özellikle meme sağlığı ile ilgili konulara dikkat çekmek,
2. Meme sağlığı ile ilgili haber kaynaklarını ve konularını saptamak, haber içeriklerini bilimsel yönden değerlendirmek ve topluma kazanımlarını incelemek,

3. Meme sağlığı ile ilgili haberlerin gazetelerin daha çok hangi sayfalarında (sağlık köşesi, magazin, köşe yazısı, röportaj vb.) yayımlandıklarını saptamak

GEREÇ VE YÖNTEM

Tanımlayıcı türde olan bu çalışma kapsamında 01 Ocak- 31 Aralık 2004 tarihleri arasında online olarak yayınlanan ve tirajı(net satış) en yüksek olan on gazetede meme sağlığı ile ilgili haberlerin incelenmesi planlanmıştır. Tirajı en yüksek on gazete sırası ile Posta, Hürriyet, Zaman, Sabah, Takvim, Milliyet, Fanatik, Akşam, Vatan ve Fotomaç gazeteleri bulunmuştur. Bu gazetelerin internet adreslerinden arşivlerine ulaşılarak “meme” anahtar kelimesi ile meme sağlığı ile ilgili haberler alınması planlanmıştır. Ancak Posta gazetesinin web sayfası olmadığından, Hürriyet gazetesinin 2004 arşivine ulaşamadığından ve Akşam gazetesinin online arama arşivine ulaşamadığından ve Fanatik, Fotomaç gazetelerinde de meme sağlığı konusunu içeren haberler yer almadığından bu gazeteler çalışma kapsamına alınmayıp geriye kalan beş gazetenin arşivi taranmıştır. Araştırmanın evrenini de (12x30x5) 1800 gazete oluşturmuştur. Tarama işleminin sonunda meme sözcüğünü içeren meme sağlığıyla ilgili 166 makale incelenmiştir.

Veri toplamada haber metninin analizini yapmak için, araştırmacılar tarafından geliştirilen ve 9 sorudan oluşan bir içerik çözümleme yönergesi kullanılmıştır. Bu yönergede gazetenin adı, haberin tipi, anlatımında duygu tonu, kaynağı, içeriği, topluma kazanımı ve fotoğraf bulunma durumu, konuyla uygunluğu ve ele alınan konular incelenmiştir.

Verilerin değerlendirilmesinde, yönergenin uygulanması sonucu her haber kodlanmaya tabi tutulmuş; veriler sayı, yüzdeler ve Ki-kare istatistikleri kullanılarak SPSS 11.0 programında değerlendirilmiştir.

BULGULAR VE TARTIŞMA

Tablo 1. Gazetelerde Yer Alan Meme Sağlığı İle İlgili Haberlerin Genel Özellikleri

Gazete Adı	Sayı	Yüzde
Sabah	108	65,1
Takvim	15	9,0
Zaman	11	6,6
Milliyet	17	10,2
Vatan	15	9,0
Haberin Tipi	Sayı	Yüzde
Magazin, Kültür Sanat	24	14,5
Sağlık Köşesi	72	43,4
Röportaj	17	10,2
Köşe Yazısı / Makale	49	29,5
Diğer(Kadın Belirsiz)	4	2,4
Haberin Duygu Tonu	Sayı	Yüzde
Yansız	84	50,6
Olumlu	56	33,7
Olumsuz	12	7,2
Karışık	14	8,4
Haberin Kaynağı	Sayı	Yüzde
Uzman Doktor	52	31,3
Diğer Sağlık Personeli	11	6,6
Ajanslar / Muhabirler	54	32,5
Belirsiz Yabancı Kaynak	37	22,3
Hasta	10	6,0
Kanserle Savaşım Derneği	2	1,2
Haberin İçeriği	Sayı	Yüzde
Bilime Uygun	79	47,6
Doğru Ama Yetersiz	50	30,1
Abartılı/Sansasyonel	23	13,9
Değerlendirilemiyor	11	6,6
Bilimsel Değil	3	1,8
Topluma Kazanımı	Sayı	Yüzde
Toplumu Bilgilendirici	132	79,5
Toplumu Yanıltıcı	2	1,2
Belirsiz	32	19,3
Fotoğraf	Sayı	Yüzde
Var	132	79,5
Yok	34	20,5
Fotoğrafın Konuyla İlgisi	Sayı	Yüzde
Var	82	62,1
Yok	50	37,9
Konular	Sayı	Yüzde
Meme Kanseri	68	41,0
Meme Rekonstrüksiyon Ameliyatları	21	12,7
Protezler	8	4,8
Meme Kanserinden Korunma / Beslenme	61	36,7
Sosyal Destek	8	4,8

Çalışma kapsamında meme sağlığı ile ilgili 166 haber incelenmiştir. Bu haberlerin % 65,1'i Sabah gazetesinde, % 9,0'ı Takvim gazetesinde, % 6,6'sı Zaman gazetesinde, %10,2'si Milliyet gazetesinde ve % 9,0'ı Vatan gazetesinde yer almıştır.

Meme sağlığı ile ilgili haberleri, haber tipine göre incelediğimizde, % 43,4'ü sağlık köşesi, % 29,5'i köşe yazısı, % 14,5'i magazin, kültür-sanat % 10,2'si röportaj, % 2,4'ü ise diğer haber tipindedir. Buna karşın üreme sağlığı ile ilgili yapılan araştırmada haberlerin % 45.9 magazin ağırlıklı olduğu, sadece % 17.8'inin sağlık köşesinde yer aldığı belirtilmiştir. Basın ve Sağlık Haberleri konulu başka bir çalışmada da haberlerin % 52'sinin magazin ağırlıklı olduğu belirtilmiştir (4).

İncelenen haberlerin % 50,6'sı yansız, % 33,7'si olumlu duygu tonunda yazılmıştır. Bunun yanı sıra haberlerin % 7,2'si olumsuz (hayatta kalım süresi, memenin kaybedilmesi..vb.) duygu tonunda yazılırken, % 8,4'ü karışık duygu tonunda yazılmıştır. Medyada çeşitli kanser türlerinin karşılaştırıldığı bir çalışmada meme kanseri ile ilgili haberlerin % 92.0'nin erken tanı ile tedavisinin mümkün olduğu ve okuyucuya pozitif mesaj verdiği bulunmuştur. Akciğer kanseri ile ilgili yapılan çalışmada ise haberlerin % 67.0'nin okuyucuya negatif mesaj (sigara ile ilişkisi, düşük hayatta kalma oranı...vb.) verdiği belirtilmiştir (6).

Gazetelerde yer alan meme ile ilgili haberlerin % 37,9'u uzman doktor ve diğer sağlık personeli tarafından, % 32.5'inin muhabirler tarafından hazırlandığı bulunmuştur. Üreme sağlığı ile ilgili yapılan çalışmada ise % 30.6'sının uzman doktor ve diğer sağlık personeli tarafından hazırlandığı buna karşın çoğunluğunun (% 51.6) ajanslar/ muhabir kaynaklı olduğu belirtilmiştir (4) . Benzer şekilde sağlıkla ilgili haberlerin incelendiği bir çalışmada da haberlerin yalnızca % 25.6'sının uzman doktor ve diğer sağlık personeli tarafından hazırlandığı daha çok haber kaynağının belirsiz olduğu belirtilmiştir (1).

Haberleri içerik yönünden incelendiğinde % 47.6'sının bilime uygun (uzman kişi tarafından, epidemiyoloji, risk faktörleri, tanı ve tedavi ve kaynak belirtilerek hazırlananlar), % 30.1'inin bilime uygunluğu açısından yetersiz olduğu, % 13.9'unun sansasyonel/abartılı olduğu bulunmuştur. Sağlıkla ilgili haber-

lerin incelendiği bir çalışmada da haberlerin yarıdan çoğu (% 53.9) bilime uygun, % 22.7'sinin doğru ama yetersiz olduğu ve % 17.8'inin abartılı olduğu belirtilmiştir(1).

Araştırmamızda haberlerin çoğunluğunun (% 79.5) toplumu bilgilendirici özellikte olduğu ve gazeteler arası fark olmadığı (X_2 : 12.3 SD: $P>0.05$) saptanmıştır. Üreme sağlığı ile ilgili yapılan çalışmada da yine çoğunluğunun (% 76.4) toplumu bilgilendirici

özellikte olduğu, belirtilmiştir.

Çalışmanın sonuçlarına göre haberlerin % 79,5'inin fotoğraflı olduğu ve fotoğraflardan % 62,1'inin konuyla ilgili olduğu saptanmıştır.

Araştırmamızda haberlerin % 41.0'ında meme kanseri, % 36.7'sinde meme kanserinden korunma, %12.7'sinde meme rekonstrüksiyon ameliyatları, % 4.8'inde protezler ve % 4.8'sinde sosyal destek konuları ele alınmıştır.

Tablo 2: Gazetelere Göre Haberlerin Genel Özellikleri

	Sabah		Milliyet		Takvim		Vatan		Zaman	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Haberin Kaynağı										
Uzman Doktor	30	27.8	8	47.1	6	40.0	3	20.0	5	45.5
Diğ. Sağlık Personeli	10	9.3	1	5.9	0	0.0	0	0.0	0	0.0
Ajanslar/ Muhabirler	33	30.6	3	17.6	9	60.0	4	26.7	5	45.5
Belirsiz Yabancı	29	26.9	5	29.4	0	0.0	3	20.0	0	0.0
Hasta	6	5.6	0	0.0	0	0.0	4	26.7	0	0.0
Dernekler	0	0.0	0	0.0	0	0.0	1	6.7	1	9.1
Haberin İçeriği										
Bilime Uygun	51	47.5	12	70.6	3	20.0	7	46.7	6	54.5
Yetersiz	35	32.4	4	23.5	10	66.7	0	0.0	1	9.1
Abartılı	15	13.9	0	0.0	1	6.7	7	46.7	0	0.0
Değerlendirilemiyor	7	6.5	1	5.9	1	6.7	0	0.0	2	18.2
Bilimsel Değil	0	0.0	0	0.0	0	0.0	1	6.7	0	0.0
Haberin Konusu										
Meme Kanseri	53	49.1	3	17.6	6	40.0	4	26.7	2	18.2
Korunma	26	24.1	14	82.4	8	53.3	4	26.7	9	81.8
Rekonstrüksiyon	21	19.4	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0
Protez/ Silikon	2	1.9	0	0.0	1	6.7	5	33.3	0	0.0
Sosyal Destek	6	5.6	0	0.0	0	0.0	2	13.3	0	0.0
Haberin Tipi										
Magazin	5	4.6	0	0.0	13	86.7	4	26.7	2	18.2
Sağlık Köşesi	49	45.4	19	94.1	1	6.7	6	40.0	0	0.0
Röportaj	11	10.2	1	5.9	0	0.0	4	26.7	1	9.1
Köşe Yazısı	42	38.9	0	0.0	1	6.7	1	6.7	5	45.5
Diğer	1	0.9	0	0.0	0	0.0	0	0.0	3	27.3
Haberin Duygu Tonu										
Yansız	45	41.7	10	58.8	11	73.3	12	80.0	6	54.5
Olumlu	45	41.7	5	29.4	4	26.7	0	0.0	2	18.2
Olumsuz	11	10.2	0	0.0	0	0.0	0	0.0	1	9.1
Karışık	7	6.5	2	11.8	0	0.0	3	20.0	2	18.2
Haberin Kazanımı										
Toplumu Bilgilendirici	84	77.8	14	82.4	14	93.3	10	66.7	10	90.9
Toplumu Yanıltıcı	1	0.9	0	0.0	0	0.0	0	0.0	1	9.1
Belirsiz	23	21.3	3	17.6	1	6.7	5	33.3	0	0.0

Haberin Kaynağı	: X_2 : 44	SD: 20	P < 0.0
Haberin Türü	: X_2 : 135.7	SD: 16	P < 0.05
Haberin Konusu	: X_2 : 72.5	SD: 16	P < 0.05
Haberin Duygu Tonu	: X_2 : 33.6	SD: 16	P < 0.05
Haberin İçeriği	: X_2 : 57.7	SD: 16	P < 0.05
Haberin Kazanımı	: X_2 : 12.3	SD: 8	P > 0.05

Gazetelere göre haberin kaynağı tablo 2'de incelendiğinde anlamlı fark (X_2 : 44 SD:20 P<0.05) olduğu; Milliyet gazetesinde % 53.0, Zaman gazetesinde % 45.5, Takvim gazetesinde % 40.0, Sabah gazetesinde % 37.1, Vatan gazetesinde % 20.0 oranında uzman doktor ve diğer sağlık personeli tarafından hazırlandığı saptanmıştır.

Gazetelere göre haberin konusu tablo 2'de incelendiğinde anlamlı fark (X_2 : 72.5 SD:16 P<0.05) olduğu; Milliyet (% 82.4), Zaman (% 81.8) ve Takvim (% 53.3) gazetelerinde daha çok meme kanserinden korunma, Sabah gazetesinde (% 49.2) daha çok meme kanseri ve Vatan gazetesinde (% 33.3) ise daha çok protez/silikon konusunda haberlerin yer aldığı görülmüştür.

Gazetelere göre haberin tipi tablo 2'de incelendiğinde anlamlı fark (X_2 : SD:16 P<0.05) olduğu; Milliyet (% 94.2), Sabah (% 45.4), Vatan (% 40.0) gazetelerinde meme ile ilgili haberlerin daha çok sağlık köşesinde yer aldığı; Takvim (% 86.7) gazetesinde magazin ve Zaman (% 45.5) gazetesinde ise haberlerin köşe yazısı tipinde hazırlandığı görülmüştür.

Gazetelerde yer alan meme ile ilgili haberlerin kaynağı ile bilimsel içeriği karşılaştırıldığında gruplar arasında istatistiksel olarak ileri derecede anlamlı fark olduğu saptanmıştır (X_2 : 51.5 SD: 20 P<0.005). Uzman doktor (% 67,3), diğer sağlık personeli (% 54,5) ve belirsiz yabancı kaynak (% 9,5) tarafından hazırlanan haberlerin bilime uygun olduğu, ajanslar veya muhabirler tarafından hazırlanan haberlerin (% 38,9) yetersiz olduğu ve hastalarla röportaj yapılarak hazırlanan haberlerin ise abartılı olarak hazırlandığı görülmüştür.

Gazetelerde yer alan haberlerin kaynağı ile haberin konusu arasındaki ilişkiye baktığımızda gruplar arasında istatistiksel olarak ileri derecede anlamlı fark (X_2 : 84.0 SD: 20 P<0.005) olduğu saptanmıştır. Uzman doktorların daha çok (% 50) meme kanserinden korunma konusunda, diğer sağlık personeli (% 63,6)

ve ajans/muhabirlerin (% 55,6) daha çok meme kanseri konusunda bilgi verdikleri ve hastalarla yapılan haberlerin ise daha çok protezler ve sosyal destek içerikli haberler olduğu görülmüştür.

Gazetelerde yer alan haberlerin kaynağı ile haber tipleri arasındaki ilişkiye baktığımızda gruplar arasında istatistiksel olarak ileri derecede anlamlı fark (X_2 : 100.7 SD: 20 P<0.005) olduğu saptanmıştır. Uzman doktor (% 53,8) ve belirsiz yabancı kaynak (% 67,6) haberleri daha çok sağlık köşesinde yer alırken, hasta haberleri (% 80) daha çok röportaj, ajans muhabir haberleri ise magazin veya köşe yazısı olarak yer almıştır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

İncelenen haberlerin yarıya yakınının sağlık köşesinde yer aldığı ve bilime uygun olduğu, yarısının yansız olduğu, üçte birinin uzman doktor ve sağlık personeli tarafından hazırlandığı, büyük çoğunluğunun toplumu bilgilendirici nitelikte ve meme kanserinden korunma ile ilgili haberlerin yetersiz olduğu saptanmıştır.

Gazetelerde uzman doktor ve sağlık personeli tarafından hazırlanan haberlerin az olduğu buna karşın daha çok bilime uygun olduğu, meme kanserinden korunma konusu daha çok ele aldığı saptanmıştır.

Toplumun bilinçlenmesinde önemli rolleri olan gazetelerin etkili ve yararlı olabilmeleri ile ilgili olarak şunlar önerilebilir:

- Gazetelerin meme sağlığı ile ilgili haberlere daha çok yer vermeleri,
- Gazetelerin meme ile ilgili haber kaynağı olarak konunun uzmanlarına daha çok yer vermeleri; çünkü mesaj konunun uzmanı tarafından verildiğinde hem doğru haber verilecektir, hem de bireyi etkileme düzeyi daha yüksek olacaktır.

- Meme sağlığı, meme hastalıklarından korunma ile ilgili konulara daha fazla yer verilmesi
- Sağlıkla ilgili haberlerde yayınlanmış araştırma sonuçlarına yer verilmesi,

Bu yayınlarda:

- Konunun epidemiyolojisi, konu hakkında bilinenler
- Araştırmanın amacı
- Ne yapıldığı, kimlere uygulandığı
- Bütün riskleri
- Sonuçları ve hasta ve toplum açısından sonuçların net olup olmadığı
- Sonuçların tek başına yeterli olup olmadığı ve daha fazla araştırmaya ihtiyaç olup olmadığı

konularına yer verilmesi,

- Bu konuda daha ayrıntılı bilgi elde etmek için, tüm gazeteleri kapsayacak ve daha uzun süreli izlemin olduğu kapsamlı bir araştırma yapılması yararlı olacağı önerilmektedir.

KAYNAKLAR

1. Pehlivan E., Genç M., Karaoğlu L., “Günlük gazetelerdeki sağlıkla ilgili haberlerin incelenmesi” IV. Ulusal Halk Sağlığı Kongresi, 12-16 Eylül 1994, Didim, Bildiri Kitabı, 167-170
2. Cengiz M., Özsoy S.A., “Türkiye’de yayınlanan Tirajı en yüksek 6 gazetede hemşire ve hemşirelik le ilgili haberlerin incelenmesi”, Ege üniversitesi hemşirelik yüksekokulu mezuniyet tezi, İzmir, 2005
3. Bayık A., Türkistanlı E., Özsoy S., ve ark. “ Net Satışı (Tirajı) En Yüksek Dört Gzetedeki AIDS ile ilgili haberlerin Geriye Dönük (1997) İncelenmesi” IV. Ulusal AIDS ve V. Ulusal CİGH Sempozyumu, İzmir 1998.
4. Kavlak Ü.O., Saydam K.B., Demir Ü., “Gazetelerde Üreme Sağlığı” Sağlık ve Toplum, Yıl: 10, Sayı: 2, Nisan- Haziran 2000.
5. Crossing S., Lockwood S., Manaswicz R., “ Medics, media and mass confusion” Lancet, vol 363, February 7, 2004.
6. Blum D., Boerckel W., “ Survey of UK Lung Cancer media coverage 1999-2000 and 2003- 2004” Patient Advocacy, July 4, 2005.
7. Algier L.A., Hanoğlu Z., Özden G., Kara F., “The Use of Complementary and Alternative (non- convenrional) Medicine in Cancer Patients in Turkey” Oncology Nursing, 9, 138-146, 2005